

αίμα

αίμα κ. γαίμα, το, ουσ. [<αρχ. αίμα], το αίμα. (Ακολουθούν 117 φρ.)·

- *αθώο αίμα*, αίμα ανθρώπων που δε φταίνε σε τίποτα, αίμα αθώων ανθρώπων: «κάθε Σαββατοκύριακο, η άσφαλτος γεμίζει με αθώο αίμα από την ασυνειδησία ορισμένων οδηγών»·

- *άναψαν τα αίματα*, **α.** η κατάσταση έγινε εκρηκτική και επικίνδυνη: «πες ο ένας πες ο άλλος, στο τέλος άναψαν τα αίματα κι ήταν έτοιμοι για καβγά». **β.** η κατάσταση ήρθε σε πλήρη ευθυμία: «μόλις άρχισαν να παίζουν τα μπουζούκια, άναψαν τα αίματα κι έγινε το σώσε μέσα στο μαγαζί»·

- *άναψαν τα αίματά μου*, **α.** κυριεύτηκα από οργή, εξαγριώθηκα: «ήταν η δεύτερη φορά που ενοχλόσε το κορίτσι μου κι άναψαν τα αίματά μου». **β.** ήρθα σε κατάσταση πλήρους ευθυμίας: «μόλις άναψαν τα αίματά μου, άρχισα να σκορπώ τα χιλιάρικά στην ορχήστρα»·

- *ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι μου*, βλ. φρ. *μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι*·

- *αχνίζει ακόμη το αίμα του*, η δολοφονία, ο φόνος του ατόμου για το οποίο γίνεται λόγος, είναι πολύ πρόσφατος: «μη μιλάς μπροστά του για φόνους και δολοφονίες, γιατί αχνίζει ακόμη το αίμα του αδερφού του, που τον ξέκανε ένας μανιακός»·

- *βάζω αίμα*, δυναμώνω τρώγοντας το κατάλληλο φαγητό, αναλαμβάνω τις σωματικές μου δυνάμεις: «μόλις βγήκε απ' το νοσοκομείο του πλάκωσε η γυναίκα στις κοτόσουπες και στις μπριζόλες για να βάλει αίμα, γιατί είχε γίνει σαν ακτινογραφία || μόλις βάλει λίγο αίμα, παίρνει άμέσως τους δρόμους»·

- *βάζω στα αίματα*, **α.** παρακινώ συστηματικά κάποιον να αποφασίσει κάτι: «κάθε τόσο μου αναφέρει το μέγεθος της προίκας της και με βάζει στα αίματα να σκέφτομαι το γάμο». **β.** κάνω κάποιον να θέλει πάρα πολύ να αποκτήσει κάτι: «αφού μου μιλάς συνέχεια για τα πλεονεκτήματά του, μ' έβαλες στα αίματα ν' αγοράσω αυτό τ' αυτοκίνητο». (Λαϊκό τραγούδι: με **βάζεις μέσ' στα αίματα** και με γεμίζεις ψέματα)· βλ. και φρ. *τους βάζω στα αίματα*·

- *βαρύς φόρος αίματος*, βλ. λ. [φόρος](#)·

- *βάφω με αίμα ή βάφω στο αίμα*, προκαλώ μεγάλη αιματοχυσία: «οι αμερικανικοί πύραυλοι έβαψαν με αίμα τους δρόμους της Βαγδάτης || οι νατοϊκοί πύραυλοι έβαψαν στο αίμα τη Γιουγκοσλαβία»·

- *βάφω τα χέρια μου με αίμα ή βάφω τα χέρια μου στο αίμα* βλ. λ. [χέρι](#)·

- *βγάζει αίμα*, (για πληγές ή μύτες), βλ. φρ. *τρέχει αίμα*·

- *βγάζω αίμα*, παλαιπωρούμαι, υποφέρω υπερβολικά μέχρι να πετύχω κάτι: «έβγαλα αίμα μέχρι να σας μεγαλώσω»·

- *βγάζω το ψωμί (μου) με αίμα και ιδρώτα ή βγάζω το ψωμί (μου) με ιδρώτα και αίμα*, βλ. λ. [ψωμί](#)·

- *βουτώ τα χέρια μου στο αίμα*, βλ. συνηθέστ. *βάφω τα χέρια μου με αίμα*·

- *βράζει το αίμα μου ή βράζουν τα αίματά μου*, **α.** νιώθω δυνατός, είμαι όλος ορμή και δύναμη: «είναι νέο παλικάρι και βράζει το αίμα του». **β.** είμαι ακούραστος, ακαταπόνητος: «άσ' τον να εργαστεί τώρα που είναι νέος και βράζει το αίμα του». **γ.** αν και είμαι κάποιας ηλικίας, εντούτοις νιώθω δυνατός σαν νέος: «μην του βλέπεις που σε λίγο βγαίνει στη σύνταξη, βράζουν τα αίματά του!»·

- *βράζουν τα αίματα*, η κατάσταση είναι εκρηκτική και επικίνδυνη: «μόλις είδα πως άρχισαν να βράζουν τα αίματα, πήρα το κορίτσι μου κι έφυγα»·

- για να ξυπνάν τα αίματα! ή για να ξυπνούν τα αίματα! έκφραση με την οποία δικαιολογεί κάποιος κάποια απότομη ή βίαιη κίνηση ή ενέργειά του, που την κάνει για να βρίσκεται σε καλή φυσική κατάσταση, σε φόρμα: «κάπου κάπου παλεύουμε μεταξύ μας για να ξυπνάν τα αίματα!». (Λαϊκό τραγούδι: *κι αν μας γουστάρει κι ο καβγάς, δεν πρέπει να μας κυνηγάς, μαλώνουμε στα ψέματα για να ξυπνάν τα αίματα*). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το έτσι·

- δεν έχει αίμα μέσα του, **α.** δεν έχει καθόλου σωματική δύναμη: «μην τον φορτώνεις υπερβολικά, δε βλέπεις που δεν έχει αίμα μέσα του;». **β.** δεν έχει ζωντάνια, ενεργητικότητα, είναι νωθρός, οκνός: «άντε ρε, κουνήσου λιγάκι, δεν έχεις αίμα μέσα σου;». **γ.** είναι δειλός, φοβητσιάρης: «πώς να τα βάλω μαζί του, δε βλέπεις που δεν έχει αίμα μέσα του!». Πρβλ.: *όλους τους δήθεν καταλαβαίνω, αυτοί ποτέ τους δεν πετάξανε ψηλά, στα όνειρά τους πατάνε φρένο και μέσ' στις φλέβες του δεν ξέρουν τι κυλά* (Λαϊκό τραγούδι). **δ.** είναι υπερβολικά ψυχραιμος, υπερβολικά ψυχρός: «κάνω τα πάντα για να τον προκαλέσω, αλλά με κοιτάζει απαθής λες και δεν έχει αίμα μέσα του». **ε.** είναι κίτρινος, ωχρός: «τον είδα και κατατρόμαξα, γιατί το πρόσωπό του ήταν κατακίτρινο, λες και δεν έχει αίμα μέσα του»·

- δεν έχει αίμα πάνω του, βλ. συνηθέστ. *δεν έχει αίμα μέσα του*·

- δεν έχει αίμα στις φλέβες του, βλ. φρ. *δεν έχει αίμα μέσα του*·

- δεν κυλάει αίμα μέσα του ή δεν κυλάει αίμα στις φλέβες του, βλ. συνηθέστ. *δεν έχει αίμα μέσα του*·

- δεν τρέχει αίμα μέσα του ή δεν τρέχει αίμα στις φλέβες του, βλ. φρ. *δεν έχει αίμα μέσα του*·

- δεσμός αίματος, βλ. λ. δεσμός·

- δίνω αίμα, **α.** κουράζομαι, δυσκολεύομαι πάρα πολύ για να πετύχω κάτι: «έδωσα αίμα μέχρι να χτίσω κι εγώ ένα σπιτάκι». **β.** είμαι τακτικός αιμοδότης: «δυο φορές το χρόνο πηγαίνω στον Ερυθρό Σταυρό και δίνω αίμα»·

- δίνω το αίμα μου, **α.** κουράζομαι, δυσκολεύομαι πάρα πολύ για να πετύχω κάτι: «έδωσα το αίμα μου μέχρι να σας μεγαλώσω». **β.** αγαπώ υπερβολικά κάποιον, του δίνω ό,τι πολυτιμότερο έχω: «δίνω το αίμα μου γι' αυτόν τον άνθρωπο»· βλ. και φρ. *χύνω το αίμα μου*·

- δίνω το αίμα μου για την πατρίδα, βλ. φρ. *χύνω το αίμα μου για την πατρίδα*·

- δίψα για αίμα, βλ. λ. [δίψα](#)·

- διψάει για αίμα, νιώθει ασυγκράτητη επιθυμία για αιματοχυσία, για εκδίκηση με φόνο: «οι συγγενείς του δράστη τρέμουν απ' το φόβο τους, γιατί ο αδερφός του νεκρού διψάει για αίμα»·

- έγινε αίμα και άμμος, επικράτησε μεγάλη σύγχυση και φασαρία, ξέσπασαν βίαια και αιματηρά επεισόδια: «όταν οι διαδηλωτές ήρθαν αντιμέτωποι με την αστυνομία, έγινε αίμα και άμμος». Ίσως αναφορά στις ρωμαϊκές αρένες·

- έδειξε αίμα στο σεντόνι, (για γαμπρούς) απέδειξε ότι η γυναίκα που παντρεύτηκε ήταν παρθένα: «το πρωί, μετά την πρώτη νύχτα του γάμου, ο γαμπρός μάζεψε την οικογένειά του κι έδειξε αίμα στο σεντόνι». Η εθιμική αυτή συνήθεια σε πολλές περιοχές της ελληνικής επαρχίας κράτησε και μέχρι λίγο πριν από το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, εποχή που η τιμή της γυναίκας θεωρούνταν ιερή και γινόταν για να αποδείξει ο γαμπρός ότι η γυναίκα που είχε παντρευτεί ήταν παρθένα και ότι το αίμα στο σεντόνι ήταν από τη διάρρηξη του παρθενικού υμένα της νύφης. Έπειτα, το σεντόνι αυτό το κρεμούσαν στο μπαλκόνι το σπιτιού για να δει όλο το χωριό του λόγου το αληθές, αλλά και για να τιμηθεί και η οικογένεια της νύφης. Κατά καιρούς έχουν αναφερθεί διάφορα ευτράπελα, όπως ότι το αίμα στο σεντόνι ήταν του κόκορα από το κοτέτσι του γαμπρού ή αίμα δικό του, καθώς είχε αυτοτραυματιστεί για να καλύψει την ντροπή του, που δεν είχε παντρευτεί γυναίκα παρθένα, αλλά και την ντροπή της νύφης και των δυο οικογενειών τους·

- είμαι πνιγμένος στο αίμα, βλ. φρ. *πνίγομαι στο αίμα*·

- είναι αθώος του αίματος (κάποιου), δεν έχει σχέση με την εγκληματική πράξη για την οποία γίνεται λόγος: «δεν πρέπει να καταδικάσουμε τον άνθρωπο αυτό, γιατί είναι αθώος του αίματος του δολοφονημένου»·
- είναι αίμα μου, είναι παιδί μου, σπλάχνο μου: «ό,τι στραβό και να κάνει, πρέπει να το υπομένω, γιατί, βλέπεις, είναι αίμα μου»·
- είναι βουτηγμένος στο αίμα, **α.** είναι δράστης πολλών φόνων, είναι μεγάλος εγκληματίας: «ο ανακριτής δεν ξέρει για ποιον φόνο να τον πρωτοκατηγορήσει, γιατί ο δράστης είναι βουτηγμένος στο αίμα». **β.** είναι αιμόφυρτος, πλέει στο αίμα: «όταν οι τροχονόμοι έκοψαν τις λαμαρίνες και τον έβγαλαν απ' τ' αυτοκίνητό του, ήταν βουτηγμένος στο αίμα»·
- είναι να το 'χεις στο αίμα σου να... ή είναι να το 'χει κανείς στο αίμα του να..., πρέπει να έχεις κάτι έμφυτο για να αναδειχθείς, για να προκόψεις, για να ξεχωρίσεις: «είναι να το 'χεις στο αίμα σου να γίνεις ποιητής || είναι να το 'χει κανείς στο αίμα του να γίνει έμπορος»·
- είναι στο αίμα του, βλ. φρ. το 'χει στο αίμα του·
- είναι το αίμα μου, αποτελεί για μένα ό,τι το πολυτιμότερο: «γνώρισα πολλές γυναίκες, αλλά η γυναίκα αυτή που παντρεύτηκα είναι το αίμα μου». (Λαϊκό τραγούδι: *χαστούκια και φιλιά δώσ' μου τα μαζεμένα. Είσαι το αίμα μου κι εγώ είμαι για σένα*)·
- έχει αριστοκρατικό αίμα, κατάγεται από αριστοκρατική οικογένεια: «είναι ευγενικός άνθρωπος, γιατί έχει αριστοκρατικό αίμα». Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το *στις φλέβες του ή μέσα στις φλέβες του*·
- έχει βασιλικό αίμα, **α.** κατάγεται από βασιλική οικογένεια, από βασιλική γενιά: «δεν καταδέχεται τους απλούς ανθρώπους, γιατί έχει βασιλικό αίμα || στην Ελλάδα δεν απόμεινε κάποιος που να 'χει βασιλικό αίμα». **β.** λέγεται και με ειρωνική διάθεση: «δεν καταδέχεται να μας κάνει παρέα, γιατί έχει βασιλικό αίμα». Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το *στις φλέβες του ή μέσα στις φλέβες του*·
- έχει κρύο αίμα, δεν επηρεάζεται από τα συναισθήματά του, είναι πολύ ψύχραιμος, πολύ ψυχρός: «δε χάνει ποτέ την ψυχραιμία του, γιατί έχει κρύο αίμα»·
- έχει μέσ' στο αίμα του (κάτι) ή έχει στο αίμα του (κάτι), βλ. φρ. το 'χει μέσ' στο αίμα του. (Λαϊκό τραγούδι: *εσένα δεν σου άξιζε αγάπη, εσένα δεν σου άξιζε στοργή, έχεις στο αίμα σου την αμαρτία είσ' ένα ψέμα χωρίς ντροπή*). Συνών. *έχει μέσ' στη φλέβα του (κάτι) ή έχει στη φλέβα του (κάτι)*·
- έχουμε το ίδιο αίμα, **α.** είμαστε συγγενείς πρώτου βαθμού. (Λαϊκό τραγούδι: *έχουμε αίμα το ίδιο κι οι δυο, ήπιες το γάλα που ήπια κι εγώ, μέσ' απ' την ίδια αγκαλιά*). **β.** είμαστε συγγενείς, σόι·
- θα γίνει αίμα και άμμος, (απειλητικά) θα επικρατήσει μεγάλη σύγχυση και φασαρία, θα ξεσπάσουν βίαια και αιματηρά επεισόδια: «αν επιχειρήσει η αστυνομία να εμποδίσει τη φοιτητική πορεία προς τ' αμερικάνικο προξενείο, θα γίνει αίμα και άμμος». Αναφορά ίσως στη ρωμαϊκή αρένα·
- θα σε κάνω να χέσεις αίμα, (απειλητικά) θα σε καταβασανίσω, θα σε καταταλαιπωρήσω, θα σε τιμωρήσω πολύ αυστηρά: «αν σε ξαναπιάσω να βάζεις χέρι στο ταμείο, θα σε κάνω να χέσεις αίμα»·
- θα σου πω το αίμα, **α.** (απειλητικά) θα σε σκοτώσω: «αν δεν παντρευτείς την αδερφή μου, που την έχεις εκθέσει, θα σου πω το αίμα». Από το ότι, μετά από μια μονομαχία με μαχαίρι, επικρατούσε η συνήθεια μεταξύ των ρεμπέτηδων, ο νικητής να γλείφει από τη λάμα του μαχαριού του το αίμα του αντιπάλου του, που τραυμάτισε ή σκότωσε. Πρβλ.: *βάρα με με το στιλέτο, ρε, κι όσο αίμα βγάλω πιέτο* (Λαϊκό τραγούδι). **β.** θα σε καταβασανίσω, θα σε καταταλαιπωρήσω: «αν ξαναπειράξεις την κόρη μου, θα σου πω το αίμα». **γ.** θα κάνω τα πάντα για να σε καταστρέψω ψυχικά ή οικονομικά: «αν δεν τακτοποιήσεις τους λογαριασμούς σου, θα βάλω δικηγόρο και θα σου πω το αίμα»·
- θα σου ρουφήξω το αίμα, βλ. φρ. θα σου πω το αίμα·

- **κόκκινο αίμα** ή **κόκκινο σαν αίμα** ή **κόκκινο σαν το αίμα**, το έντονο κόκκινο χρώμα: «το καρπούζι είναι κόκκινο αίμα || φορούσε ένα φουστάνι κόκκινο σαν αίμα». (Λαϊκό τραγούδι: είκοσι τριαντάφυλλα **κόκκινα σαν το αίμα** σου 'δωσε νιάτα η μάνα σου και του αϊτού το βλέμμα)·
- **κολυμπώ στο αίμα**, βλ. φρ. **πλέω στο αίμα**·
- **κόπηκε το αίμα μου** ή **μου κόπηκε το αίμα**, φοβήθηκα πάρα πολύ, τρομοκρατήθηκα: «μόλις τον είδα ν' αγριεύει, μου κόπηκε το αίμα»·
- **κύκλος αίματος**, βλ. λ. [κύκλος](#)·
- **λερώνω τα χέρια μου με αίμα**, βλ. λ. [χέρι](#)·
- **λούστηκε στο αίμα**, είναι αιμόφυρτος είτε από δικό του είτε από αίμα άλλου: «τον παρέσυρε μια νταλίκια και λούστηκε στο αίμα ο κακομοίρης || έβγαλε το μαχαίρι του κι όπως χτυπούσε δεξιά αριστερά τον κόσμο, λούστηκε στο αίμα»·
- **λουτρό αίματος**, βλ. λ. [λουτρό](#)·
- **μ' ανάβουν τα αίματα**, με ερεθίζουν, με εξοργίζουν, με εξαγριώνουν: «κάθε φορά που μ' ανάβουν τα αίματα, γίνομαι άλλος άνθρωπος»·
- **μ' άναψε το αίμα** ή **μ' άναψε τα αίματα**, το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος με ερέθισε, με εξόργισε, με εξαγρίωσε: «μ' άναψε το αίμα, όταν τον άκουσα να βρίζει γέρο άνθρωπο, κι αν δε με συγκρατούσαν, θα τον σάπιζα στο ξύλο»·
- **μαύρο αίμα**, βλ. συνηθέστ. **σκοτωμένο αίμα**·
- **με αίμα**, με σκληρή προσπάθεια, με υπερβολική ταλαιπωρία και πολλά βάσανα: «με αίμα έχτισα κι εγώ ένα σπιτάκι για να βάλω την οικογένειά μου μέσα»· με φόνο: «εκδικήθηκε με αίμα τη δολοφονία του αδερφού του»·
- **με αίμα και δάκρυα** ή **με δάκρυα και αίμα**, βλ. φρ. **με αίμα και ιδρώτα**. (Λαϊκό τραγούδι: άλλος για Σύρο τράβηξε πήγε άλλος για Μυτιλήνη κι άλλος στις Σύρας τα στενά **αίμα και δάκρυα** αφήνει)·
- **με αίμα και ιδρώτα** ή **με ιδρώτα και αίμα**, με αφάνταστες θυσίες και κόπους: «με αίμα και ιδρώτα κερδίζω το ψωμί μου || με αίμα και ιδρώτα κατάφερα κι εγώ να σπουδάσω τα παιδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: **ζωή γεμάτη πίκρες και καημοί με αίμα και με ιδρώτα** τρώμε το ψωμί // **με ιδρώτα και με αίμα** σαν το σκλάβο προσπαθώ ώσπου να 'ρθει κάποια μέρα να πεθάνω να σωθώ)·
- **με παίρνουν τα αίματα**, ματώνω, αιμορραγώ: «μου 'δωσε μια μπουνιά στη μύτη και με πήραν τα αίματα || έχω μια ευαισθησία στη μύτη και με το παραμικρό χτύπημα με παίρνουν τα αίματα»·
- **μέχρι τελευταίας ρανίδας του αιματός μου**, βλ. λ. [ρανίδα](#)·
- **μου ανέβασε το αίμα στο κεφάλι**, με εκνεύρισε πάρα πολύ, με εξόργισε: «με τις βλακειές που έλεγε συνέχεια, μου ανέβασε το αίμα στο κεφάλι και παραλίγο να τον πλάκωνα στο ξύλο»·
- **μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι**, θύμωσα πάρα πολύ, εξοργίστηκα, θόλωσα: «μόλις άρχισε να επαναλαμβάνει τις παράλογες απαιτήσεις του, μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι και απέκλεισα κάθε συνεργασία μαζί του»·
- **μου βύζαξε το αίμα**, βλ. φρ. **μου ήπιε το αίμα**·
- **μου 'γινε το αίμα κομπόστα**, συγχύστηκα υπερβολικά, στενοχωρήθηκα: «μόλις τον άκουσα να λέει τόσο τρομερά ψέματα για μένα, μου 'γινε το αίμα κομπόστα». Αναφορά σε αυτούς που πάσχουν από ζαχαρώδη διαβήτη και που, όταν συγχύζονται, ανεβαίνει η ποσότητα του ζάχαρου στο αίμα τους·

- μου έφερε το αίμα στο κεφάλι, βλ. φρ. μου ανέβασε το αίμα στο κεφάλι·
- μου ήπιε το αίμα, **α.** με εξάντλησε οικονομικά, ψυχικά ή σωματικά: «τα 'μπλεξα με μια πιτσιρίκα και μου ήπιε το αίμα». (Λαϊκό τραγούδι: *μαύρα πουλιά μου πίνουνε το αίμα* από μικρός παιδεύουμαι στα ξένα κι όταν φωνάζω "ήρθαν οι λησταιί" Πιλάτοι νίβουν τα χέρια τους, Χριστέ). **β.** με εκμεταλλεύτηκε χωρίς καθόλου οίκτο: «έμπλεξα μ' έναν τοκογλύφο, που μου ήπιε το αίμα»·
- μου 'κοψε το αίμα, με φόβισε πάρα πολύ, με τρομοκράτησε: «με χτύπησε ξαφνικά στην πλάτη μου από πίσω μέσ' στ' άγριο σκοτάδι και μου 'κοψε το αίμα»·
- μου παίρνουν αίμα, είμαι τακτικός αιμοδότης: «δυο φορές το χρόνο πηγαίνω στον Ερυθρό Σταυρό και μου παίρνουν αίμα»·
- μου πίνει το αίμα σαν βδέλλα ή μου πίνει το αίμα σαν τη βδέλλα, βλ. λ. [βδέλλα](#)·
- μου ρουφάει το αίμα σαν βδέλλα ή μου ρουφάει το αίμα σαν τη βδέλλα, βλ. λ. [βδέλλα](#)·
- μου ρούφηξε το αίμα, βλ. φρ. μου ήπιε το αίμα·
- μπαίνω στα αίματα, **α.** παρακινούμαι από κάποιον ή κάποιους να αναμιχθώ κάπου: «επειδή όλοι υποστήριζαν πως ήταν συμφέρουσα δουλειά, μπήκα στα αίματα να τη χρηματοδοτήσω». **β.** παρακινούμαι από κάποιον ή από κάποιους και φτάνω στο σημείο να θέλω να αποκτήσω κάτι: «κάθε φορά που συναντιόμασταν, μου εκθείαζε τα προτερήματα αυτού του αυτοκινητού, κι έτσι μπήκα στα αίματα να το αγοράσω»·
- να τον μαχαιρώσεις, αίμα δε θα βγάλει ή να τον μαχαιρώσεις, δε θα βγάλει αίμα, το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος είναι πολύ στενοχωρημένο, πολύ απελπισμένο, πολύ δυστυχημένο: «απ' τη μέρα που έμαθε πως ο γιος του κύλησε στα ναρκωτικά, να τον μαχαιρώσεις, αίμα δε θα βγάλει»·
- νέο αίμα, η είσοδος σε κόμμα, επιχείρηση, οργανισμό ή ομάδα νεότερων προσώπων, που αντικαθιστούν τους παλαιότερους ή γεροντότερους: «με την είσοδο νέου αίματος στο κόμμα, προσδοκούμε να γίνουμε κυβέρνηση»·
- νερούλιασε το αίμα μου, **α.** έχασα τη δύναμή μου, το σφρίγος μου, τη ζωντάνια μου: «πέρασαν πια τα χρόνια μου και νερούλιασε το αίμα μου». **β.** φοβήθηκα πάρα πολύ: «μόλις τον είδα να 'ρχεται καταπάνω μου με το πιστόλι του στο χέρι, νερούλιασε το αίμα μου»·
- ξεπλένω την ντροπή μου με αίμα, βλ. λ. ντροπή·
- ξερνώ αίμα, βλ. συνηθέστ. φτύνω αίμα·
- ο νόμος του αίματος, βλ. λ. βεντέτα·
- πάγωσε το αίμα μου ή πάγωσε το αίμα στις φλέβες μου, φοβήθηκα πάρα πολύ, τρομοκρατήθηκα: «μόλις τον είδα να βγάζει το μαχαίρι του, πάγωσε το αίμα στις φλέβες μου»·
- παίρνω αίμα, (για γιατρούς) κάνω αφάιμαξη από αιμοδότη ή από ασθενή για θεραπευτικούς λόγους: «πρέπει να σου πάρω αίμα για ανάλυση»·
- παίρνω πίσω το αίμα μου ή παίρνω το αίμα μου πίσω, **α.** εκδικούμαι: «δε θα ησυχάσω, αν δεν πάρω το αίμα μου πίσω». **β.** κερδίζω κάποιον που με είχε κερδίσει παλιότερα: «παίξαμε τάβλι και πολύ χάρηκα που πήρα το αίμα μου πίσω»·
- πλέω σε λίμνη αίματος, βρίσκομαι πεσμένος μέσα σε ποσότητα αίματος: «μετά τη σφοδρή σύγκρουση των δυο πούλμαν, νεκροί και τραυματίες έπλεαν σε λίμνες αίματος»·
- πλέω στο αίμα, είμαι αιμόφυρτος: «όταν τον βρήκανε, έπλεε στο αίμα»·

- *πληρώνω με αίμα ή πληρώνω με το αίμα μου*, υφίσταμαι τις οδυνηρές συνέπειες από τη στάση ή τις πράξεις μου ή από τη στάση ή τις πράξεις κάποιου. (Λαϊκό τραγούδι: *τη ζωή μου έπαιξα για σένα, τη ζημιά σου πλήρωσα με αίμα*).
- *πνίγω στο αίμα*, καταστέλλω βίαια και αιματηρά εξέγερση ή επανάσταση: «τα τανκς της χούντας έπνιξαν στο αίμα τη φοιτητική εξέγερση του Πολυτεχνείου || οι Τούρκοι έπνιξαν στο αίμα την επανάσταση της Χαλκιδικής».
- *ποταμοί αίματος* (ενν. *τρέχουν*), βλ. λ. [ποταμός](#).
- *σιγά τα αίματα!* ειρωνική ή κοροϊδευτική έκφραση σε κάποιον που καυχιέται για φανταστικούς ηρωισμούς ή ξυλοδαρμούς, ή σε κάποιον που ισχυρίζεται πως θα μας δείρει ή πως μπορεί να μας δείρει. Συνήθως, για εντυπωσιασμό, η φρ. λέγεται πιο ολοκληρωμένη *σιγά, μας πήραν τα αίματα!* ή *σιγά τα αίματα, μας πιτσιλίσες(!)*.
- *σκοτωμένο αίμα*, το μελάνιασμα που προκαλείται από τη συσσώρευση αίματος ακριβώς κάτω από το σημείο του δέρματος που δέχτηκε κάποιο δυνατό χτύπημα, ή το αίμα που τρέχει μετά το άνοιγμα αυτού του σημείου και έχει μαυριδερό χρώμα: «αμέσως μετά το χτύπημα που δέχτηκε στο μπράτσο του, το σημείο εκείνο μελάνιασε απ' το σκοτωμένο αίμα || ο γιατρός άνοιξε το χτυπημένο σημείο για να τρέξει το σκοτωμένο αίμα».
- *στάζει αίμα*, **α.** είναι πολύ κόκκινο: «θα καταλάβεις αμέσως για ποια σου λέω, γιατί φοράει ένα φουστάνι που στάζει αίμα || είναι τόσο ώριμο το καρπούζι, που στάζει αίμα». **β.** (για πληγές ή μύτες) αιμορραγεί: «το έλκος μου στάζει αίμα || η μύτη μου στάζει αίμα».
- *στάζει η καρδιά μου αίμα*, βλ. λ. [καρδιά](#).
- *στις φλέβες του τρέχει (ρέει) αίμα...*, βλ. λ. [φλέβα](#).
- *της ήρθαν τα αίματα*, της ήρθε η περίοδος, της ήρθαν τα ρούχα της, της ήρθαν τα έμμηνά της: «η γυναίκα μου δε θα 'ρθει μαζί σας για μπάνιο, γιατί της ήρθαν τα αίματα».
- *το αίμα νερό δε γίνεται*, **α.** η στενή συγγένεια ή η μεγάλη φιλία όσο και αν δοκιμαστούν, επέρχεται πάλι η ομόνοια και η αγάπη: «τ' αδέρφια παραμέρισαν όλες τις διαφορές τους και μόνοιασαν γιατί, βλέπεις, το αίμα νερό δε γίνεται». **β.** όσο και να γεράσει ο άνθρωπος δεν ξεχνά τη ζωή ή τις καταστάσεις που πέρασε, είναι στενά δεμένος με το παρελθόν του: «όσον καιρό έλειπε στα ξένα πάντα θυμόταν και συνεχώς μνημόνευε το χωριό του, γιατί το αίμα νερό δε γίνεται». (Λαϊκό τραγούδι: *στη μάνα μου θα πάω κι ας μη μ' αφήνετε το αίμα το αίμα νερό δε γίνεται*). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *βλέπεις*.
- *το αίμα του Χριστού*, η Θεία Κοινωνία.
- *το 'χει μέσ' στο αίμα του ή το 'χει στο αίμα του*, έχει έμφυτη μια καλή ή κακή ιδιότητα: «το 'χει στο αίμα του το εμπόριο || το 'χει μέσ' στο αίμα του να κατηγορεί τους άλλους». (Λαϊκό τραγούδι: *Πειραιώτισσα, το 'χεις μέσ' στο αίμα σου, να τρελαίνονται οι άντρες μ' ένα βλέμμα σου*). Συνών. *το 'χει μέσ' στη φλέβα του ή το 'χει στη φλέβα του*. βλ. και φρ. *είναι να το 'χεις στο αίμα σου να(...)*.
- *τον κάνω να φτύσει αίμα*, τον υποβάλλω σε μεγάλους κόπους, σε μεγάλες ταλαιπωρίες: «απ' τη μέρα που τον πήρα στη δουλειά μου, τον έκανα να φτύσει αίμα».
- *του 'δωσα το αίμα μου*, τον αγάπησα υπερβολικά, του έδωσα ό,τι πολυτιμότερο είχα: «εγώ του 'δωσα το αίμα μου κι αυτός γι' αντάλλαγμα με πρόδωσε».
- *του 'δωσα το αίμα της καρδιά μου*, βλ. φρ. *του 'δωσα το αίμα μου*.
- *του 'κανα το αίμα κομπόστα*, τον σύγχυσα, τον έφερα σε οριακό σημείο, τον εκνεύρισα σε σημείο να εκραγεί: «όταν άρχισα να τον ειρωνεύομαι για τα χάλια της ομάδας του, του 'κανα το αίμα κομπόστα και μου πέταξε ένα ποτήρι». βλ. και φρ. *μου 'γινε το αίμα κομπόστα*.

- του κόβω το αίμα, τον κατατρομάζω, τον καταφοβίζω: «του 'κοψα το αίμα μόλις πετάχτηκα ξαφνικά μπροστά του μέσα στο σκοτάδι»·
- του παγώνω το αίμα, βλ. φρ. του κόβω το αίμα·
- τους βάζω στα αίματα, τους ερεθίζω, τους εξοργίζω, τους εξαγριώνω, γίνομαι αίτιος αιματηρής συμπλοκής: «σου είπα να σταματήσεις τα υπονοούμενα, αλλά φαίνεται το 'χες σκοπό να τους βάλεις στα αίματα τους ανθρώπους». (Λαϊκό τραγούδι: *δε θέλω ψευτιές εμένα να μου λες· αλήθεια να λες και θα 'χεις ό,τι θες. Είναι κακό να λες τα ψέματα, να βάζεις τους άντρες στα αίματα*)·
- τραβάει το αίμα, λέγεται στην περίπτωση που τα παιδιά κληρονομούν τα προτερήματα ή τα ελαττώματα των γονιών τους: «είναι νοικοκυρά σαν τη μητέρα της, γιατί τραβάει το αίμα || είναι μεθύστακας σαν τον πατέρα του, γιατί τραβάει το αίμα». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το βλέπεις·
- τρέχει αίμα, (για πληγές ή μύτες) αιμορραγεί: «έκοψε το δάχτυλό του με το μαχαίρι και τρέχει αίμα || τον χτύπησα κατά λάθος με τον αγκώνα μου στην μύτη του και τρέχει αίμα»·
- τρέχει το αίμα (μου) ποτάμι, τρέχει άφθονο αίμα, έχω μεγάλη αιμορραγία: «όπως έκοβα ξύλα με το τσεκούρι, χτύπησα το χέρι μου κι έτρεξε το αίμα μου ποτάμι»·
- φτύνω αίμα, υποβάλλομαι σε μεγάλους κόπους για να πετύχω κάτι, κοπιάζω, ταλαιπωρούμαι πάρα πολύ: «έφτυσα αίμα μια ζωή μέχρι να πάρω τη σύνταξη μου || μέχρι να κάνω αυτό το σπιτάκι στην εξοχή, έφτυσα αίμα»·
- φτύνω μαύρο αίμα, υποβάλλομαι σε αφάνταστους κόπους, σε αφάνταστες ταλαιπωρίες για να πετύχω κάτι: «έφτυσα μαύρο αίμα μέχρι να σπουδάσω τα παιδιά μου». (Λαϊκό τραγούδι: *χρόνια και χρόνια πλάι σου έφτυσα μαύρο αίμα, μα η υπομονή έχει όρια κι ο πόνος έχει τέρμα*)·
- φωνάζει το αίμα του σκοτωμένου, ο νεκρός ζητάει επίμονα εκδίκηση, νιώθω έντονα την ανάγκη να εκδικηθώ για το φόνο πολύ αγαπημένου ή συγγενικού μου προσώπου: «δεν μπορώ να κοιμηθώ απ' τη μέρα που δολοφόνησαν τον αδερφό μου, γιατί φωνάζει το αίμα του σκοτωμένου»·
- χάνω αίμα, αιμορραγώ: «του έκαναν μετάγγιση, γιατί, μέχρι να τον πάνε στο νοσοκομείο, έχασε πολύ αίμα»·
- χόρτασε αίμα, ικανοποίησε απόλυτα τα αιμοβόρικα ένστικτά του: «ξεκλήρισε ολόκληρη οικογένεια μ' ένα χασαπομάχαιρο και χόρτασε αίμα ο σχιζοφρενής δολοφόνος»·
- χύθηκε αίμα, έγινε αιματοχυσία: «καθώς οι αστυνομικοί προσπαθούσαν ν' απομακρύνουν τους διαδηλωτές απ' την αμερικάνικη πρεσβεία, χύθηκε αίμα»· βλ. και φρ. χύνεται αίμα·
- χύνεται αίμα, παρατηρείται αιματοχυσία, τραυματίζεται ή σκοτώνεται κάποιος ή κάποιιοι: «κάθε Σαββατοκύριακο χύνεται αίμα στην άσφαλο από ένα σωρό τροχαία δυστυχήματα»·
- χύνω αίμα, σκοτώνω ανθρώπους σε πόλεμο ή εγκληματώ: «στη διάρκεια του Β' παγκοσμίου πολέμου ήταν πολλοί αυτοί που έχυσαν αίμα στα πεδία των μαχών || όταν έμαθε πως τον απάτησε η γυναίκα του, έφυγε στο εξωτερικό για να μη χύσει αίμα»· βλ. και φρ. χύνω το αίμα μου·
- χύνω το αίμα (κάποιου), πραγματοποιώ δολοφονική ενέργεια σε βάρος κάποιου, δολοφονώ κάποιον: «σε μια στιγμή παροξυσμού, πήγε κι έχυσε το αίμα του αντιζήλου του»·
- χύνω το αίμα μου, **α.** κουράζομαι, ταλαιπωρούμαι υπερβολικά για να πετύχω κάτι: «έχυσα το αίμα μου για να φτιάξω αυτή την επιχείρηση». **β.** αυτοκτονώ: «ο βλάκας, πήγε κι έχυσε το αίμα του, επειδή τον άφησε μια παρδαλή». (Λαϊκό τραγούδι: *θα προτιμήσω θάνατο Κωστάκη δε σ' αφήνω, το αίμα μου το χύνω*). **γ.** σκοτώνομαι, ιδίως σε μάχη: «πολλά παλικάρια έχυσαν το αίμα τους στη μάχη του Λαχανά»·

- χύνω το αίμα μου για την πατρίδα, θυσιάζομαι για την πατρίδα: «στο έπος του 1940 πολλά παλικάρια έχυσαν το αίμα τους για την πατρίδα». (Λαϊκό τραγούδι: *μα τώρα φως μ' σ' αφήνω γεια πάω να πολεμήσω για τη γλυκιά πατρίδα μας το αίμα μου να χύσω*).

- ως την τελευταία ρανίδα του αίματός μου, βλ. λ. [ρανίδα](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας